

JULKINEN 20.2.2017

ITSENÄISYYSSENAATTI 1917 JA SUVUT 2017

JOHDANTO

Tähän koosteeseen on lyhyesti kerrattu itsenäisyssenaatin vaiheet, esittelyt itsenäisyssenaattoreista, lista senaattorien sukujen yhteyshenkilöistä ja kaavailut vuoden 2017 yhteisistä aktiviteeteistä. Muistio on tarkoitettu sukujen käyttöön vuoden 2017 aikana tulevien Itsenäisyssenaatin suvut -tapahtumien taustaksi ja tietopaketti. Ryhmä on liitetty valtakunnalliseen 100visio – uusi itsenäisyysjulistus -hankkeeseen, jossa pääosissa ovat nuoret ja koulut. Itsenäisyssenaatin suvut toimivat 100visio –hankkeen suojelijana. Koululaisten tehtävänä on luoda uusi visio Suomelle seuraavaksi sadaksi vuodeksi. Taustana he voivat käyttää aikaisempaa itsenäisyysjulistusta tai kehittää kokonaan uuden vision puhtaalta pöydältä. Itsenäisyssenaattorien sukujen edustajat voivat mahdollisuuksiensa mukaan esitelmöidä vuoden 1917 itsenäisyssenaatista ja sen toiminnasta esim. kouluissa.

ITSENÄISYYSSENAATIN VAIHEET

Suomi itsenäistyi vuonna 1917 oman valtiollisen ja yhteiskunnallisen kehityksensä tuloksena. Maaliskuussa Venäjän vallankumous ja keisarin kruunusta luopuminen merkitsivät sitä, että duuma ja sen valitsema ministerineuvosto päätyivät palauttamaan Suomeen sen vuoden 1899 perustuslaillisen autonomisen aseman. Heinäkuussa Suomen eduskunta otti ns. valtalailta itselleen muun kuin ulko- ja sotilaspolitiikan johdon, mutta Venäjän väliaikainen hallitus hajotti eduskunnan. Venäjän väliaikainen hallitus kukistui 7.11.1917. Suomessa poliittinen tilanne kärjistyi, ja Suomen Ammattijärjestö julisti yleislakon 14.11.1917. Viisi päivää kestäneen lakon aikana 15.11. eduskunta julistautui korkeimman vallan haltijaksi. Samana päivänä uusi eduskunta irrotti Suomen Venäjästä.

Eduskunnalle esitettiin kaksi senaattorilistaa 24. marraskuuta 1917: toinen sosialistien ja toinen porvarillisten. Eduskunta hyväksyi P. E. Svinhufvudin kokooman senaatin 27.11.1917. Svinhufvudin listassa oli kuusi nuorsuomalaista, kaksi maalaisliittolaista, kaksi suomalaisen puolueen edustajaa ja yksi ruotsalaisen kansanpuolueen edustaja. Itsenäisyyspäiväksi valittiin 6. joulukuuta, jolloin eduskunta hyväksyi Svinhufvudin johtaman senaatin antaman itsenäisyysjulistuksen. Itsenäisyssenaattorit toimivat koko toimikautensa ajan äärimmäisen paineen alla. Senaatin tärkein tehtävä oli Suomen valtiollisen itsenäisyyden turvaaminen. Senaatin toimintaa pyrittiin estämään tammikuussa 1918, kun maahan muodostettiin uusi sosialistien kokoama hallitus, kansanvaltuuskunta, ja vallankumousyritys käynnistyi. Eduskunnan valitseman hallituksen neljä senaattoria – Juhani Arajärvi, Alexander Frey, E. Y.

Pehkonen ja Heikki Renvall – siirtyvät Vaasaan, ja punaisten valtaamaan Helsinkiin jäivät Svinhufvud ja muut senaattorit. Jalmar Castrén ja Svinhufvud liittyivät Vaasan senaattiin maaliskuussa. Sotatila päättyi huhtikuun lopussa, ja senaatti jatkoi työtään Helsingissä 6.5.1918 lähtien. Eduskunta nimitti Svinhufvudin valtionhoitajaksi 16.5.1918 ja J. K. Paasikivi nimitettiin pääministeriksi 25.5.1918. Paasikiven senaatti erosi marraskuussa 1918, kun sen Suomeen suunnittelema kuningashallitsijan valinta ei toteutunut.

ITSENÄISYYSSENAATIN JÄSENET

Senaattorit olivat kotoisin eri puolilta Suomea ja taustoiltaan erilaisia toimijoita. Yhteisinä tekijöinä voidaan mainita eriasteinen kiinnostus politikointiin ja vahva näkemys Suomen itsenäistymisestä. Senaattorit olivat kaikki myös melko samanikäisiä – keski-ikä oli noin 44 vuotta.

ITSENÄISYYSSENAATTORI JUHANI ARAJÄRVI (25.7.1867-13.11.1941)

Juhani Arajärvi, vuoteen 1905 Alin, syntyi vuonna 1867 urjalalaiseen maamiesperheeseen, pääsi Hämeenlinnan lyseoon, opiskeli Keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa Helsingissä maisteriksi ja teki merkittävän uran sanomalehtimiehenä, talousmiehenä ja poliitikkona. Hänellä oli huomattava asema eritoten taloudellisena ja poliittisena taustavaikuttajana. 50-vuotiaan Arajärven tehtävä itsenäisyysseenaatissa oli toimia valtiovaraintoimituskunnan päällikkönä. Hän työskenteli pankinjohtajana KOP:n Tampereen konttorissa. Senaattoriksi häntä suositteli KOP:n pääjohtaja ja Suomalaisen puolueen johtohahmo J. K. Paasikivi. Arajärvi oli yksi Vaasan senaatin jäsenistä. Arajärvi jatkoi vuoden 1918 toukokuusta marraskuuhun Paasikiven hallituksen valtiovarainministerinä.

Juhani Arajärvi oli naimisissa Sofie Frederique o. s. Charpentierin kanssa, ja heillä oli kymmenen lasta: kahdeksan tytärtä ja kaksi poikaa.

ITSENÄISYYSSENAATTORI ARTHUR CASTRÉN (10.6.1866-29.6.1946)

Arthur Castrén syntyi Turtolassa vuonna 1866. Varatuomari Castrén toimi aluksi Oulun pormestarina ja siirtyi sieltä Helsinkiin sisäasiaintoimituskunnan päälliköksi. Nuorsuomalaisena perustuslaillisenä Arthur Castrén oli jo varhain ollut ajamassa maamme itsenäisyyttä, ja kun kutsu tuli, tunsu hän velvollisuudekseen ottaa vastaan jäsenyyden itsenäisyysseenaatissa, jossa hän toimi sisäasiaintoimituskunnan päällikkönä. Arthur Castrén oli tuolloin 51-vuotias. Hän jatkoi Paasikiven senaatissa vastaavissa tehtävissä marraskuun loppuun 1918. Myöhemmin hän toimi Helsingin kaupunginjohtajana ja pormestarina.

Arthur Castrénilla ja puoliso Sigrid o. s. Schaumanilla oli kolme lasta. Castrénien hämäläinen pappis- ja virkamiessuku on lähtöisin ainakin 1600-luvulta.

ITSENÄISYYSSENAATTORI JALMAR CASTRÉN (14.12.1873-19.2.1946)

Jalmar Castrén syntyi Alatorniolla vuonna 1873, ja loi uransa poliitikkona ja insinöörinä Helsingissä. Uransa alussa hän toimi virkamiehenä tie- ja vesirakennustoimessa. Samalla hän hoiti sillanrakennuksen ja statiikan professuuria Teknillisessä korkeakoulussa. Itsenäisyysseenaatissa 44-vuotias Jalmar Castrén toimi kulkulaitosten ja yleisten töiden toimituskunnan päällikkönä. Maaliskuussa 1918 J. Castrén liittyi Vaasan senaattiin ja jatkoi Paasikiven senaatissa marraskuun loppuun 1918. Hän oli nuorsuomalainen puoluetalaltaan. Varsinaisen uransa hän loi Valtionrautateiden pääjohtajana.

Jalmar Castrénin puoliso oli Elli o. s. Montell. Arthur ja Jalmar Castrén olivat serkuksia. Nykyään suvussa toimii aktiivinen sukuseura.

ITSENÄISYYSSENAATTORI ALEXANDER FREY (7.6.1877 – 28.11.1945)

Vehkalahdella vuonna 1877 syntynyt Alexander Frey oli koulutukseltaan molempain oikeuksien tohtori. Hän oli pankinjohtaja ja Ruotsalaisen kansanpuolueen poliitikko, joka toimi muun muassa kansanedustajana, senaattorina ja Tarton rauhanvaltuuskunnan jäsenenä. 40-vuotias Frey oli vuonna 1917 Svinhufvudin senaatin ja Vaasan senaatin jäsen ja toimi sisäasiaintoimituskunnan apulaispäällikkönä, jatkaen samassa tehtävässä Paasikiven senaatissa marraskuun loppuun 1918. Poliitikon uransa jälkeen Frey toimi Pohjoismaiden Yhdyspankin johtokunnan puheenjohtajana 1919–1945 ja pankin pääjohtajana 1928–1945. Alexander Freyn isoisa kollegiasessori Johan Adolf Frey vanhempi oli vuonna 1850 korotettu perinnölliseen venäläiseen aatelistarvoon Viipurin aatelistossa. Suvun keskuudessa vallitsevan käsityksen mukaan se on ranskalainen hugenottisuku, joka pakeni Ranskasta Nantesin ediktin peruuttamisen jälkeen vuonna 1685. Suvun sanotaan siirtyneen Pommeriin ja lopulta Königsbergin kautta Suomeen 1700-luvulla.

Alexander Freyn puoliso oli Martha Gerda Maria o. s. Blomqvist, ja perheessä oli yksi lapsi.

ITSENÄISYYSSENAATTORI KYÖSTI KALLIO (10.4.1873-19.12.1940)

Kyösti Kallio, alkuaan Kalliokangas, syntyi Ylivieskassa vuonna 1873 yhteiskunnallisesti aktiiviseen viljelijäperheeseen. Vuonna 1895 hän muutti Nivalaan, jossa menestyksellisesti viljeli ja laajensi omistamaansa suurtilaa samalla kun hoiti lukuisia paikallisia ja maakunnallisia luottamustoimia. Kallio valittiin perustuslaillis-nuorsuomalaisena säätyvaltiopäiville vuonna 1904 ja eduskuntaudistuksen jälkeen kansanedustajaksi. Hänestä tuli Maalaisliiton eduskuntaryhmän puheenjohtaja ja vuonna 1908 myös puolueen puheenjohtaja. 44-vuotias Kallio toimi Svinhufvudin senaatissa maanviljelystoimituskunnan päällikkönä. Hän erosi Paasikiven senaatista elokuussa 1918 vastustaen sen monarkistilinjaa. Kyösti Kallio toimi tasavallan presidenttinä vuosina 1937-1940.

Kyösti Kallio avioitui Katariina (Kaisa) o. s. Nivalan kanssa, ja perheeseen syntyi kuusi lasta.

ITSENÄISYYSSENAATTORI O. W. LOUHIVUORI (18.9.1884-1.7.1953)

Louhivuori-Lohtander-suvun (alkuperäinen kirjoitustapa Lochtander) esivaiheet keskittyvät Oulun ja Oulunjärven seuduille ja sen jälkeen Pohjois-Karjalaan, josta käsin suku vähitellen hajaantuu eri puolille Suomea. O. W. Louhivuoren suvun juuret ovat Kajaanissa, jonne Pietari Erikipoika Lohtander saapui 1600-luvun alkupuolella.

Oskar Wilhelm Lohtander syntyi vuonna 1884 Kuopion maalaiskunnassa Suovulla. Vuonna 1906 nimensä suomentanut O. W. Louhivuori oli koulutukseltaan filosofian tohtori ja toimi kansantalouden, finanssiopin ja tilastotieteen professorina Helsingin

Kauppakorkeakoulussa. 33-vuotias Louhivuori edusti Suomalaista puoluetta itsenäisyysseenaatissa ja Vaasan senaatissa, joissa hänen tehtävänsä oli toimia sosiaalitoimituskunnan päällikkönä. Hän jatkoi Paasikiven-senaatissa vuonna 1918.

O. W. Louhivuoren perheeseen kuuluivat hänen vaimonsa Hilja Siviä o. s. Soinamo ja kaksi tytärtä.

ITSENÄISYYSSENAATTORI E. Y. PEHKONEN (28.5.1882 - 27.2.1949)

Eero Yrjö Pehkonen syntyi vuonna 1882 Pohjois-Pohjanmaalla Limingan Ala-Temmeksen Pehkosen talossa. Rantsilan pitäjässä aikaisemmat sukujen nimet olivat Toppila ja Wares talojen nimien mukaan. Pehkosten suku on aina ollut talollisvoittoinen. E. Y. Pehkosen isä Juhonpoika meni avioon oulunsalolaisen Maria Aapontytär Kaakisen kanssa. Maria Kaakisen kautta päästään Angleniuksen Sursill-sukuun. 35-vuotias agronomi E. Y. Pehkonen toimi itsenäisyysseenaatissa maanviljelystoimituskunnan apulaispäällikkönä tiiviissä yhteistyössä myös Maalaisliittoa edustaneen Kyösti Kallion kanssa. Pehkonen siirtyi Vaasaan maaliskuussa ja osallistui myös Paasikiven hallitukseen, mutta tasavaltalaisena erosi elokuussa 1918 monarkistilinjan tiivistyttyä. Senaattori Pehkosen keskeinen tehtävä oli valmistella esitys torpparien vapautuslaista. Agronomi Pehkonen nimitettiin valtion juuri ostaman Jokioisten kartanon toimitusjohtajaksi. Se oli silloin Suomen suurin kartano ja siellä hän pääsi toteuttamaan sitä, mitä oli suunnitellut lakiesityksessään. Pehkoselle myönnettiin harvinainen valtioneuvoksen arvonimi. Pehkonen nimitettiin Ouluun maaherraksi, jossa toimessa hän vaikutti mm. siihen, että Oulun lääni jaettiin Oulun ja Lapin lääneiksi. Hän jatkoi myös vahvasti mukana politiikassa.

E. Y. Pehkonen avioitui Saimi o. s. Kosken kanssa, ja perheeseen syntyi yksi poika.

ITSENÄISYYSSENAATTORI HEIKKI RENVALL (19.1.1872 – 7.6.1955)

Heikki Renvall syntyi vuonna 1872 Turussa tuomiorovasti ja myöhemmin arkkipiispa Torsten Thure ja Amanda Renvallin monilapsiseen perheeseen. Renvall-suvun juuret 1600-luvulta ovat Halikosta Varsinais-Suomesta, arkkipiispa Renvallin äidin Agnes Caireniuksen sukujuuret vievät pitkälle menneisyyteen. Heikki Renvall valmistui molempain oikeuksien tohtoriksi Helsingin yliopistosta vuonna 1900. Renvall tunnettiin Nuorsuomalaisten perustuslaillisten johtohahmona ja Helsingin Sanomien ensimmäisenä päätoimittajana vuosina 1904-1906. 45-vuotias Renvall toimi Svinhufvudin itsenäisyysseenaatissa kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkönä ja Vaasan senaatin puheenjohtajana. Hän jatkoi Paasikiven hallituksessa samassa tehtävässä vuonna 1918. Renvall laati esikuntansa työskentelyn pohjalta ehdotuksen laiksi itsenäisen Suomen

lipusta. Lain hyväksyi eduskunta ja Renvall kohotti siniristilipun ensimmäisen kerran Valtioneuvoston linnan lippusalkoon ”E. Schaumanin päivänä” 16.6.1918. Renvall toimi vuodesta 1916 lähtien Vakuutusyhtiö Kalevan johtajana aina kuolemaansa asti.

Heikki Renvall avioitui kahdesti: ensin Aino o. s. Achtén kanssa, josta liitosta syntyi kaksi lasta. Toisen puolison Elli Sofia o. s. Palmqvistin kanssa perheeseen syntyi kolme lasta.

ITSENÄISYYSSENAATTORI E. N. SETÄLÄ (27.2.1864 - 8.2.1935)

Professori, valtioneuvos ja senaattori Emil Nestor Setälä edustaa satakuntalaista maanviljelijäsukua, jonka historia Kokemäeltä tunnetaan 1400-luvun puolivälistä alkaen. Setälä oli suomen kielen ja kansanrunouden tutkija ja poliitikko. Hänen merkityksensä suomen ja suomalais-ugrialaisten kielten tutkijana sekä Suomen kulttuuri- ja kielipolitiikan muovaajana on ollut erittäin huomattava. Setälä syntyi Kokemäellä vuonna 1864. Hänen vuonna 1880 vain 16-vuotiaana laatimaansa Suomen kielen lauseoppia luettiin uudistettuna pitkälle 1900-luvun jälkipuoliskolle asti Suomen oppikouluissa. 53-vuotiaana Nuorsuomalaisen perustuslaillisen Setälän tehtävä itsenäisyysseenaatissa oli toimia kirkollis- ja opetustoimituskunnan päällikkönä ja itsenäisyysjulistuksen sanotaan olevan pitkälti hänen käsialaansa. Monarkistina hän jatkoi Paasikiven senaatissa vuonna 1918, ministerinä parissa myöhemmässä hallituksessa 1920-luvulla sekä kansanedustajana ja diplomaattina yliopistovirkojen lisäksi. Hän oli myös yksi Kokoomuksen ensimmäisistä puheenjohtajista.

E. N. Setälä avioitui ensin Helmi o. s. Krohnin kanssa, ja perheeseen syntyi neljä lasta. Toiseen avioliittoon Kristiane (Kristi) o. s. Thomsenin kanssa syntyi kaksi lasta.

ITSENÄISYYSSENAATTORI P. E. SVINHUFVUD (15.12.1861 – 29.2.1944)

Pehr Evind Svinhufvud vietti varhaislapsuutensa Sääksmäen Rapolassa, jossa suku oli asunut viisi sukupolvea. Hänen isänsä, merikapteeni Pehr Gustaf Svinhufvud hukkuu Kreikan saaristossa vuonna 1863, kun Pehr Evind oli vasta 2-vuotias, jolloin leskirouva Olga Svinhufvud ja kaksi lasta muuttivat Helsinkiin. Svinhufvud kävi Helsingin normaalikoulun ja kirjoittautui 16-vuotiaana Keisarilliseen Aleksanterin yliopistoon vuonna 1878. Siellä hän valmistui filosofian maisteriksi ja molempain oikeuksien kandidaatiksi. Svinhufvud osallistui valtiopäiville aatelissäädystä sukunsa päämiehenä ensimmäisen kerran vuonna 1894. Ns. toisen sortokauden aikana laillisuustaistelija Svinhufvud kieltäytyi noudattamasta venäläisen prokuraattori Kasanskin määräyksiä, joita hän piti laittomina. Svinhufvud pidätettiin tuomarinpöydän takaa ja karkotettiin Siperiaan marraskuussa 1914. Hän palasi Suomeen maaliskuussa 1917. 56-vuotias Nuorsuomalaisten perustuslaillisten johtaja oli ollut Suomen itsenäistymisen kannalla pitkän aikaa ja hänet valittiin luontevasti kokoamaan ja vetämään itsenäisyysseenaattia syksyllä 1917. Svinhufvud siirtyi Vaasaan maaliskuussa 1918 johtamaan senaattia. Svinhufvud toimi Suomen ensimmäisenä valtionhoitajana toukokuusta joulukuuhun 1918 ja tasavallan presidenttinä vuosina 1931-1937.

P. E. Svinhufvudin puoliso oli turkulainen Ellen o. s. Timgren, jonka suvussa oli useita lakimiehiä. Perheeseen syntyi kuusi lasta.

ITSENÄISYYSSENAATTORI ONNI TALAS (15.6.1877 – 3.5.1958)

Molempain oikeuksien tohtori Onni Eugen Alexander Talas (Gratshoff), senaattori, kansanedustaja, lähettiläs ja hallinto-oikeuden professori syntyi kauppiasperheeseen Lappeenrannassa. Hän kävi suomenkielisen koulun. Hänen perheensä kannusti voimakkaasti suomalaiskansallista aatemaailmaa, vaikka kotikielenä käytettiin ruotsia. Ennen ylioppilaaksi valmistumistaan vuonna 1895 hän suomalaisti nimensä ja ryhtyi opiskelemaan lakia. Juristiksi hän valmistui vuonna 1903 ja molempain oikeuksien tohtoriksi vuonna 1905. J. K. Paasikivi toimi hänen vastaväittäjänään. Alkuun edistyksellisiin Nuorsuomalaisiin lukeutunut Talas vaihtoi puolueen sisällä ryhmää perustuslaillisiin Nuorsuomalaisiin itsenäistymiskysymyksen tullessa ajankohtaiseksi. 40-vuotias Talas nimitettiin oikeustoimituskunnan päällikön tehtävään Svinhufvudin itsenäisyysenaattiin. Hän jatkoi Paasikiven senaatissa vuonna 1918. Talas toimi lähettiläänä lukuisissa maissa ja oli pitkään hallinto-oikeuden professorin virassa yliopistolla. Onni Talas solmi avioliiton Helmi o. s. Salosen kanssa, ja perheeseen syntyi kolme lasta. Leskeksi jäätyään Talas avioitui Lemmikki o. s. Raivion kanssa.

ITSENÄISYYSSENAATIN SUVUT TÄNÄÄN

ITSENÄISYYSSENAATIN SUKIJEN YHTEYSHENKILÖ

Yrjö Castrén: puheenjohtaja@castrensuku.fi, GSM 0400-433758

SUKIJEN YHTEYSHENKILÖT

• Arajärvi-suku	Matti Arajärvi	matti.arajarvi@kristallipalvelu.fi
• Castrén-suku	Päivi Castrén-Kortekangas	varapuheenjohtaja@castrensuku.fi
• Frey-suku	Carl-Johan Frey	irafrey@hotmail.com
• Kallio-suku	Pentti Kaarlonen	pentti.kaarlonen@gmail.com
• Louhivuori-suku	Riikka Louhivuori	riikka.louhivuori@confedent.fi
• Pehkonen-suku	Juha Pehkonen	juha.pehkonen@phnet.fi
• Renvall-suku	Kaarina Reenkola	kaarina.reenkola@pp.inet.fi
• Setälä-suku	Markku Aalto-Setälä	mas@kolumbus.fi
• Svinhufvud-suku	Eino Svinhufvud	eino.svinhufvud@s-pankki.fi
• Talas-suku	Kai Talas	kai.talas@sanoma.com

LINKIT

<http://suomifinland100.fi>

<http://www.100visio.fi/>

ITSENÄISYYSSENAATIN SUVUT - TAPAHTUMAT VUONNA 2017

- Liputukset syntymäpäivinä:
19.1. Renvall, **27.2.** Setälä,
10.4. Kallio, **28.5.** Pehkonen,
7.6. Frey, **10.6.** Castrén A.,
15.6. Talas, **25.7.** Arajärvi,
18.9. Louhivuori, **14.12.** Castrén J., **15.12.** Svinhufvud.
- 100visio – uusi itsenäisyysjulistus -hanke
– Itsenäisyysseenaatin suvut -ryhmä hankkeen suojelijana.
- Hietaniemen hautakierrokset kesällä ja **4.12.2017.**
- Muistopuiden istutus kesällä.
- Kuulutko sukuuni -tapahtuma Vantaalla **7.–8.10.2017.**
- Itsenäisyysseenaatti 1917 – Sukutapaaminen 2017 Säätytalolla **2.12.2017.**
- Uuden itsenäisyysjulistuksen allekirjoitustilaisuus Valtioneuvoston linnassa **4.12.2017.**